Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund r.y.
Kinturinkuja 4, PL 91
11101 Riihimäki
jussi.partanen@metsastajaliitto.fi

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
ymv@eduskunta.fi

Asia: E 32/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Kemikaalit; REACH-asetuksen (EY N:o 1907/2006) mukainen rajoitus koskien lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastusvälineissä

Aihe: Ympäristövaliokunta tiistai 20.05.2025 klo 10.00 / E 32/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

LAUSUNTO ASIASSA E 32/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Kemikaalit; REACH-asetuksen (EY N:o 1907/2006) mukainen rajoitus koskien lyijyn käyttöä ammuksissa ja kalastusvälineissä

Suomen Metsästäjäliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavasti.

Taustaa

Pitkään viivästynyt Euroopan komission lainsäädäntöehdotus lyijyn rajoittamisesta ampumatarvikkeissa julkaistiin helmikuun 2025 lopussa. Komissio muokkasi ja tarkensi ehdotustaan uudelleen huhtikuussa.

Olemme työskennelleet tämän rajoituksen parissa Suomessa siitä lähtien, kun EU:n komissio pyysi Euroopan kemikaalivirastoa (ECHA) vuonna 2019 tutkimaan lyijyammusten aiheuttamaa riskiä ihmisten, eläinten ja ympäristön turvallisuudelle.

Suomi on onnistunut vaikuttamaan rajoitusehdotuksen yksityiskohtiin merkittävällä tavalla. Suomalaiset poliitikot ja virkamiehet ovat tehneet tärkeää vaikuttamistyötä tässä asiassa, joka on jopa uhannut koko Euroopan puolustusta ja huoltovarmuutta vaikeassa geopoliittisessa tilanteessa. Keskeisin asia on ollut saada komission esitykseen poikkeus, joka mahdollistaa lyijyluotien käytön jatkumisen ampumaradoilla ilman erittäin kalliita riskinhallintatoimenpiteitä (katetut ja altapäin eristetyt vallit sekä vesien hallintajärjestelmät jne.). Tämä muutostyö olisi maksanut suomalaisilla siviiliradoilla jopa 570 miljoonaa euroa.

Olemme olleet alusta asti käytännönläheisiä ja pyrkineet omissa ehdotuksissamme toteuttamiskelpoisiin ja matalan sekä hallittavissa olevien riskien ratkaisuihin. Lisäksi olemme tehneet yhteistyössä kotimaisten ampumaurheilujärjestöjen sekä valmistajien että kaupallisten toimijoiden kanssa lyhyen esityksen (liitteenä) muutostarpeista, joita vielä tarvitaan komission rajoitusehdotukseen.

Muutosehdotukset

Komission rajoitusesitys on mennyt oikeaan suuntaan, mutta mielestämme joitakin yksityiskohtia tulisi vielä muuttaa, jotta ehdotus olisi kohtuullinen, oikeasuhteinen ja turvallinen myös loppukäyttäjille.

1. Metsästykseen tarkoitettuihin lyijyluoteihin (alle 5,6 mm + kaikki reunasytteiset) tulisi saada pysyvä poikkeus reunasytytteisiin kaliipereihin.
2. Käytännössä kaikkien metsästyksessä käytettävien keskisytytteisten patruunoiden siirtymäaika olisi pidennettävä viiteen (5) vuoteen.

3. Lyijyhauleilla metsästyksen siirtymäaika tulisi pidentää myös viiteen (5) vuoteen.
4. Ampumaurheilussa käytettävien lyijyhaulien myyntiä ja ampumaratojen auktorisoinnin myöntämistä koskevat yksityiskohdat sekä tarvittavien riskinhallintatoimenpiteiden määrittely olisi jätettävä jäsenvaltioiden harkintaan.
5. Pykälä 27 olisi laajennettava koskemaan myös lyijyhaulien ja lyijytäyteisten ampumista ampumaradoilla vaakatasossa vasten taustavallia.
6. Pykälä 34 olisi laajennettava koskemaan myös muita kuin kulttuuritapahtumia, kuten satunnaisia urheilutapahtumia (esim. ampumahiihto), messuja tai kiväärin kohdistamista, jos lyijyluodit kerätään talteen. Satunnainen ampuminen ulkona luotiloukkuun, joka kerää 100 % lyijystä, tulee sallia.
7. Vaatimukset pitkistä pakkausten varoitusteksteistä kaikilla EU:n kielillä tulee poistaa tai muuttaa ne vain symboliksi, esimerkiksi "Pb" punaisen kolmion sisällä.

Reunasytytteiset kaliiperit

Suomalaisilla on 240 000 pienoiskivääriä. Niitä käytetään laajalti ampumaurheilussa (Suomen ampumaurheiluliitto, Suomen Metsästäjäliitto, Suomen ampumahiihtoliitto), mutta myös metsästyksessä. Pyyn viheltäminen (pillitys) on perinteinen metsästysmuoto .22 LR - patruunalla. Lisäksi riekonpyynti Lapissa tai metsäkyyhkynmetsästys muualla maassa sopii .22 LR -reunasytytteiselle patruunalle erinomaisesti. Edellä mainittujen lintujen vitaalialue (keuhko-sydän) on pieni, joten patruunan on oltava tarkka. Koska pienoiskivääriä on helppo käsitellä (ei rekyyliä), se on usein nuoren metsästäjän ensimmäinen luotiase. .22 LR -kaliiperilla metsästyksessä ei ammuta paljon laukauksia, joten ympäristön lyijykuorma on pieni (Suomi noin 800 kg/vuosi). Miksi siis ei voida metsästää isommilla keskisytytteisillä kaliipereilla? Koska metsästys reunasytytteisillä kaliipereilla on turvallisempaa (kevyessä luodissa ei ole ylimääräistä energiaa) ja hiljaisempaa, ja energiaa riittää kuitenkin hyvin pienemmälle riistalle. Jos kymmenen vuoden kuluttua ei ole tarkkoja ja toimivia lyijyttömiä patruunoita reunasytytteisille kaliipereille, niin kivääreistä tulee käyttökelvottomia. Tämä on tosiasia, joka on tiedossa myös ECHA:ssa. Lähes kaikkiin muihin ampuma-asetyyppeihin (haulikoihin, keskisytytteisiin kivääreihin) on jo olemassa toimivia lyijyttömiä patruunoita, mutta ei reunasytytteisiin, ja valmistajien mukaan tällaista patruunaa ei voida valmistaa. Ammusteollisuus on yrittänyt tehdä .22 LR -kaliiperiin jo vuosien ajan lyijytöntä patruunaa, joka olisi tarkka ja toimiva siinä kuitenkaan onnistumatta (kts. non-lead luotitesti tästä). Keskeistä asiassa on .22 LR tekninen rakenne (SML_YmV__E 32_2025_Liite, dia 3), joka vaatii erittäin pehmeän ja muokkautuvan luotimateriaalin. Lisäksi pienriistan ja haittaeläinten metsästyksessä pieninopeuksinen, reunasytytteinen lyijyluoti kulkee saaliin läpi pirstoutumatta, eikä jätä lyijyjäämiä lihaan. Tämä vähentää lyijyn saantiriskiä metsästäjän perheelle ja toissijaisen myrkytyksen riskiä petoeläimille ja raadonsyöjille. Luotien käyttäytymistä tutkittiin kenttätestissä (kts. testi tästä). Lähtökohta kemikaaliviraston rajoitusehdotuksissa on ollut se, että jos ammusmateriaali on korvattavissa jollain lyijyttömällä, niin rajoitus on perusteltavissa. Reunasytytteisissä näin ei ole ja niiden ympäristöön kohdistuva lyijykuorma on marginaalinen, joten näistä syistä Suomen tulisi ajaa pysyvää poikkeusta reunasytytteisiin kaliipereihin.

Siirtymäaikojen yhdenmukaistaminen

18 kuukauden siirtymäaika on melko lyhyt, varsinkin kun otetaan huomioon, että monien jäsenvaltioiden olisi todennäköisesti muutettava metsästys- ja ampuma-aselakiaan vaihtoehtoisten ampumatarvikkeiden sallimiseksi. Lainsäädäntöprosessi kestää tyypillisesti yli 18 kuukautta. Tämä ei ole ongelma Suomelle, mutta tulee olemaan ongelma joillekin muille maille, joissa kansallinen lainsäädäntö edellyttää edelleen suuremman iskuenergian luoteja tietyissä metsästystyypeissä. Lisäksi 18 kuukautta on liian lyhyt aika siirtyä yli 5,6 mm kaliiperin lyijyttömiin luoteihin. Tässä geopoliittisessa tilanteessa se todennäköisesti aiheuttaa metsästysammusten pulaa, mikä puolestaan nostaa hintoja. Tämä on jo nähty covid-pandemian ja Ukrainan sodan aikana. Sama pätee lyijyhauliin metsästyksessä, kolme vuotta on liian lyhyt aika. Metsästäjillä ja kauppiailla on edelleen vanhoja varastoja, ja jos siirtymäaika on liian lyhyt, niitä ei ehditä käyttämään. Samaan aikaan on ostettava uusia lyijyttömiä patruunoita, ja jos teollisuus ei pysty tuottamaan niitä tarpeeksi, metsästäjät menettävät ensin vanhoihin patruunoihin sidotun rahan ja sitten he maksavat korkeamman hinnan lyijyttömistä patruunoista

markkinatilanteen vuoksi. Meillä on kuitenkin jo käytössä lyijyhaulien käytön kosteikkorajoitus akuutin uhan (vesilintujen kuolemien) torjumiseksi. Kemikaaliviraston raportin mukaan noin 99 prosenttia metsästyksestä aiheutuvasta lyijykuormituksesta tulee lyijyhauleista ja vain yksi (1) prosentti luodeista, joten lyijyluotien riski kokonaiskuormituksesta on marginaalinen. Lisäksi Luonnonvarakeskuksen, Suomen Metsästäjäliiton ja Suomen riistakeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan suomalaiset metsästäjät ovat omaehtoisesti siirtyneet hyvää vauhtia lyijyttömiin luoteihin ja käyttöaste on jo nyt noin 50 prosenttia (Pellikka et al. 2022).

Ampumaurheilussa käytettävien lyijyhaulien yksityiskohdat jäsenvaltioiden harkintaan

Suomessa on jo erittäin tiukka ympäristölupakäytäntö ampumaradoille useampaan Euroopan muuhun valtioon nähden. Ympäristölupaprosessissa radan riskit arvioidaan ja niiden hallintatoimet tehdään tapauskohtaisesti ja BAT-tekniikkaa hyödyntämällä. Riskinhallinnan toimenpiteillä voi myös itsessään olla kielteisiä ympäristövaikutuksia, joten kansallisella sääntelyllä ja tapauskohtaisella harkinnalla voidaan optimoida kohtuulliset riskinhallintatoimet ja minimoida vaikutuksia. Ampumaratojen ympäristöriskit riippuvat paljolti toiminta-alueen olosuhteista, jotka vaihtelevat eri valtioiden ja ampumaratojen välillä, joten kyseisellä muutoksella jäsenvaltiot pystyisivät tehokkaammin tarkastelemaan riskinhallintatoimenpiteiden kokonaisvaikutuksia.

Lyijyhaulien ja -täyteisten ampumista ampumaradoilla vaakatasossa vasten taustavallia

On merkityksetöntä, onko ampumaradan taustavallissa lyijyluoteja, lyijyhauleja vai lyijytäyteisiä. Tämä muutos tulisi hyväksyä, koska se lisää ampujien turvallisuutta radalla eikä muutos lisää riskejä. Maanpinnan tasolla olevat metallimaalit aiheuttavat kimmokeriskin. Teräshaulien käyttöön tietyissä ampumalajeissa liittyy suurempi kimmokeriski kuin lyijyhauleilla. Tämäntyyppinen ammunta on tyypillistä reserviläisille ja urheiluampujille. Edellä esitetty muutos ei vaikuta rajoituksen tehokkuuteen.

Lyijyluotien ampuminen luotiloukkuun ampumaradan ulkopuolella

Olisi yksinkertaisesti täysin loogista sallia lyijyluotien ampuminen luotiloukkuun tai vastaavaan rakenteeseen myös muissa kuin kulttuuritapahtumissa, jos lyijy voidaan kerätä 100 prosenttisesti. Edellä esitetty muutos ei vaikuta rajoituksen tehokkuuteen.

Merkintävaatimukset patruunarasioihin

Lisämerkintävaatimukset 24 eri EU-kielellä ammuspakkauksiin johtaisivat todennäköisesti tarralla tms. kiinnitettäviin taitettaviin lisäetiketteihin (fold-out label, joihin informaatio hukkuu). Pakkauksien lisäetikeistä aiheutuvat kulut lisättäisiin kuluttajahintoihin, joten ne tulisivat lopulta metsästäjien ja urheiluampujien maksettavaksi. Pakkausmerkintä voidaan hoitaa kustannustehokkaammin ja jo nyt esitetyt muun muassa jälleenmyyjille tulevat informointivaatimukset huolehtivat asian esilletuomisesta.

Riihimäellä 26.5.2025

SUOMEN METSÄSTÄJÄLIITTO – FINLANDS JÄGARFÖRBUND R.Y.

Jussi Partanen
Metsästysampumapäällikkö